

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Mgr. Aleše Roztočila a soudců Mgr. Petry Weissové a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobce: **Z. V.**, zast. JUDr. Vladimírem Zonkem, advokátem, se sídlem Vítězná 3334/7, Ostrava, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutím žalované ze dne 9. 4. 2015, č. j. X, a ze dne 27. 7. 2015, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 2. 2017, č. j. 20 Ad 32/2015 - 86,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 2. 2017, č. j. 20 Ad 32/2015 - 86, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I.

[1] Žalovaná rozhodnutím ze dne 31. 1. 2014, č. j. X (dále jen „rozhodnutí o zamítnutí žádosti o starobní důchod“), zamítla žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek podle § 29 a § 74 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), § 174 zákona č. 235/1992 Sb., o zrušení pracovních kategorií a o některých dalších změnách v sociálním zabezpečení, a § 21 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 1995 (dále také jen „zákon o sociálním zabezpečení“). Uzavřela, že žalobci nárok na starobní důchod ke dni 14. 3. 2014 nevznikl; nezískal totiž v pracovní kategorii I.B dobu zaměstnání požadovaných 20 let, ale pouze 17 let a 326 dnů. Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal námítky, které žalovaná rozhodnutím ze dne 9. 4. 2015, č. j. X, zamítla a rozhodnutí o zamítnutí žádosti o starobní důchod potvrdila.

[2] Žalovaná dále rozhodnutím ze dne 7. 5. 2015, č. j. X (dále jen „rozhodnutí o přiznání starobního důchodu“), přiznala žalobci podle § 29 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění starobní důchod od 14. 3. 2015. Žalobce se také proti tomuto rozhodnutí bránil

námitkami, které žalovaná rozhodnutím ze dne 27. 7. 2015, č. j. X, zamítla a rozhodnutí o přiznání starobního důchodu potvrdila.

II.

[3] Obě výše uvedená rozhodnutí žalované o námitkách napadl žalobce žalobami u Krajského soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“), který řízení o nich usnesením ze dne 26. 2. 2016, č. j. 20 Ad 32/2015 – 10, spojil ke společnému projednání a věc nadále vedl pod sp. zn. 20 Ad 32/2015.

[4] V záhlaví uvedeným rozsudkem krajský soud obě žaloby zamítl.

[5] Nepřisvědčil totiž stěžejní žalobní námitce, která byla shodně obsažena v obou žalobách, a to, že žalobci měla být do doby výkonu zaměstnání zařazeného do pracovní kategorie I.B ve smyslu § 21 odst. 1 písm. d) zákona o sociálním zabezpečení započítána i doba jeho studia na středním odborném učilišti v letech 1971 – 1974. Tak by žalobce dosáhl požadované doby 20 let práce v zaměstnání zařazeném do pracovní kategorie I.B a vznikl by mu nárok na starobní důchod v 58 letech, tedy již ke dni 14. 3. 2014.

[6] K rozhodnutí o námitkách proti rozhodnutí o přiznání starobního důchodu (viz odst. [2]) krajský soud vyslovil, že námitka započtení doby učení v letech 1971 – 1974 v preferované pracovní kategorii I.B je nadbytečná a bez vlivu na nárok na starobní důchod k datu 16. 3. 2015 (správně 14. 3. 2015 – poznámka Nejvyššího správního soudu). Uvedeným rozhodnutím totiž žalovaná žádosti žalobce vyhověla.

[7] Při přezkumu rozhodnutí žalované o námitkách proti rozhodnutí o zamítnutí žádosti o starobní důchod (viz odst. [1]) se krajský soud zabýval zařazením doby žalobcova studia do jako doby v preferované pracovní kategorii. Vyslovil, že ke vzniku nároku na důchod ke dni 14. 3. 2014 bylo potřebné získat 20 let doby zaměstnání v pracovní kategorii I.B, což představuje 7.300 dnů. Z toho žalovaná evidovala v této kategorii 6.532 dnů, žalobce tudíž potřeboval získat dalších 768 dnů za dobu učebního poměru.

[8] Krajský soud měl za to, že studium v I. ročníku učiliště (od 1. 9. 1971 do 30. 6. 1972) nemělo být vůbec zařazeno do jakékoliv preferované kategorie, ačkoliv je takto vykázáno v evidenčním listě důchodového zabezpečení a přesto, že žalovaná žalobci tuto dobu studia hodnotí ve II. pracovní kategorii. Vysvětlil, že zařazení do I. nebo II. pracovní kategorie bylo možné pouze v případě, že pracovní činnost byla vykonávána soustavně a v průběhu měsíce převážně na pracovištích zařazených do preferované kategorie, jak plyne z § 14 zákona o sociálním zabezpečení. I když v § 3 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., o zařazování zaměstnání do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení (dále jen „nařízení vlády č. 117/1988 Sb.“), je pro potřeby posouzení činnosti v preferované pracovní kategorii pro kategorii učňů vyžadována pravidelnost praktického vyučování na pracovištích v preferovaných pracovních kategoriích, nelze podle krajského soudu tuto „pravidelnost“ hodnotit samostatně bez vztahu k oné časové převaze praktického vyučování podle § 14 zákona o sociálním zabezpečení. Učeň I. ročníku, u něhož odborný výcvik časově nepřevažoval nad teoretickou výukou, nemohl v žádném případě dosáhnout takové časové převahy praktické činnosti.

pokračování

[9] Ze zásady „*lex superior derogat legi inferiori*“ krajský soud dále dovodil, že „*pravidelnost*“ praktické činnosti vyžadovanou v § 3 citovaného nařízení vlády nelze nadřadit „*časové převaze*“ vyjádřené v zákoně o sociálním zabezpečení. Jelikož z učebních dokumentů pro učební obory vydaných dne 21. 4. 1967 ministerstvem školství vyplývá, že až ve druhém a zejména třetím ročníku počet hodin odborného výcviku převažoval nad výukou odborných a všeobecných předmětů, měl krajský soud za to, že v preferované pracovní kategorii bylo možné hodnotit nejdříve dobu učebního poměru od 1. 9. 1972. Jelikož žalobci nelze hodnotit v jakékoliv preferované pracovní kategorii I. ročník učebního poměru, mohl získat v preferované pracovní kategorii jen 607 dní pro získání starobního důchodu (za další ročníky studia, resp. konkrétně za dobu od 1. 9. 1972 do 30. 4. 1974), což v součtu s evidovanými dobami v rozsahu 6.532 dnů nedosahuje požadovaných 7.300 dnů. S ohledem na uvedené krajský soud neprováděl další dokazování ohledně zjištění rozsahu výkonu odborné praxe na jednotlivých pracovištích v rámci praktického vyučování.

III.

[10] Žalobce (dále „stěžovatel“) nyní brojí proti shora označenému rozsudku krajského soudu kasační stížností. Navrhuje jej zrušit a vrátit věc krajskému soudu k dalšímu řízení.

[11] Stěžovatel namítá, že napadený rozsudek je věcně nesprávný a přehnaně formální. Má za to, že bylo prokázáno, že jeho odborný výcvik se konal pouze na pracovištích Koksozny Karolina, tedy na pracovištích s expozicí zvláštního nebezpečí škody na zdraví, což je podmínka pro zařazení činností do preferované pracovní kategorie. Rovněž je toho názoru, že praktický odborný výcvik vykazoval podmínku převážnosti. Časově převažoval nad dobou teoretické přípravy v průběhu celé doby studia na středním odborném učilišti v poměru 69 hodin ku 48 hodinám, což jednoznačně potvrzuje možnost hodnotit celou dobu studia v preferované pracovní kategorii, zvláště s přihlédnutím k tomu, že učni - osoby ve věku mladistvých - byli a jsou daleko citlivější na expozice zdravotních rizik, vyplývajících ze škodlivosti pracovního prostředí.

[12] Stěžovatel dále také uvádí, že učební dobu je nezbytné posuzovat jako celek, neboť jde o kontinuální „pracovní období“, u kterého není žádný zákonný důvod pro to, aby bylo posuzováno časově po jednotlivých ročnících učebního poměru, jak činí krajský soud. Takový postup nabourává kontinuitu dlouhodobého posuzování učební doby pro preferované pracovní kategorie a je tedy v rozporu se zásadou právní jistoty; navíc je jím stěžovatel diskriminován oproti jiným pojištěncům, kterým byla učební doba započítávána jako celek do preferovaných pracovních kategorií, a to bez zkoumání, zda se konal výcvik na pracovištích preferované pracovní kategorie či zda vůbec o preferovanou kategorii jde, byť tato byla určena zákonem. Rovněž podle stěžovatele neobstojí ani krajským soudem uvedené rozdělení učebního roku na dobu prázdnin a dobu učební výuky, protože učni měli v rozhodné době pouze jeden měsíc prázdnin a druhý měsíc prázdnin učňovskou praxí.

IV.

[13] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti uvádí, že její dosavadní praxí při hodnocení zařazení pracovníků do pracovních kategorií pro účely důchodového pojištění (zabezpečení), kterou respektují i správní soudy je, že vychází z údajů uvedených v

evidenčních listech důchodového zabezpečení, případně v jiných listinách, které byl zaměstnavatel povinen pro tyto účely pořizovat. V případě nesouhlasu žadatele o důchod se skutečnostmi uvedenými zaměstnavatelem v evidenčních listech důchodového zabezpečení a nejasností či rozporů ve vykazovaných skutečnostech provádí žalovaná šetření, ve kterém znovu vyzve zaměstnavatele, právního nástupce zaměstnavatele či žadatele k doložení chybějících či jím tvrzených skutečností, aby si opatřila dostatek důkazů pro rozhodnutí.

[14] Obdobně žalovaná postupovala i v právě posuzovaném případě, když v průběhu řízení o námitkách provedla další šetření za účelem získání dalších informací týkajících se zařazení doby žalobcova učebního poměru do preferované pracovní kategorie, přičemž vyžádala sdělení od OKK Koksovny, a.s., Ostrava – Přívoz a poté z něj vycházela.

[15] Žalovaná rovněž upozorňuje na to, že není oprávněna rozhodovat o tom, které zaměstnání, a to včetně praxe vykonávané v průběhu přípravy na budoucí povolání, lze zařadit do preferované pracovní kategorie. Takové zařazení bylo a zcela je v kompetenci zaměstnavatelské organizace. Její povinností bylo při vykazování preferované pracovní kategorie sledovat nejen, že činnost byla vykonávána na rizikovém pracovišti podle popisu práce uvedeného v resortním seznamu, ale též zda pracující soustavně nebo převážně uvedené práce vykonával. Časová převaha vykonávané práce se přitom sledovala v období kalendářního měsíce dokonce po jednotlivých hodinách a zaměstnání se zařazovalo do preferované pracovní kategorie s ohledem na celkový počet hodin té činnosti, která převažovala.

[16] Žalovaná nakonec zdůrazňuje, že pokud nebyla stěžovateli namítaná doba zaměstnavatelem vykázána v preferované pracovní kategorii, má žalovaná za prokázané, že jeho činnost v průběhu učebního poměru nebyla do této zvýhodněné kategorie zařazena. Tuto skutečnost nadto potvrzuje vyjádření OKK Koksovny, a.s., Ostrava – Přívoz ze dne 19. 3. 2015.

[17] S ohledem na uvedené žalovaná navrhuje zamítnutí kasační stížnosti.

V.

[18] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[19] Kasační stížnost je důvodná.

[20] V první řadě Nejvyšší správní soud považuje za vhodné shrnout právní úpravu režimu pracovních kategorií, jak se vyvíjela v době, kdy stěžovatel pracoval u zaměstnavatele OKK Koksovny, a. s., resp. jeho právního předchůdce a v době jeho studia na středním odborném učilišti.

[21] Pracovní kategorie byly nejprve upraveny v § 5 zákona č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, účinného od 1. 7. 1964, podle něhož „do I. pracovní kategorie patří a) zaměstnání v hornictví pod zemí v hlubinných dolech, b) zaměstnání členů leteckých posádek a

pokračování

pracovníků soustavně činných v letadlech za letu, c) zaměstnání, v nichž se vykonávají zvlášť těžké a zdraví škodlivé práce v hutích nebo v těžkých chemických provozech, d) zaměstnání kesonářů a potápěčů, e) zaměstnání při konečném zpracování radioaktivních surovin, f) zaměstnání v hornictví vykonávaná pod spodní úrovní nadloží a na skrývce v povrchových dolech (lomech) na uhlí a na radioaktivní suroviny.“

[22] Toto ustanovení prováděla vyhláška č. 107/1964 Sb., o zařazování zaměstnání do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení, která v § 2 stanovila, že *„[d]o I. pracovní kategorie se zařazují zaměstnání, v nichž se vykonávají soustavně nebo aspoň převážně práce uvedené v dílu I připojeného seznamu“* (tzn. seznamu druhů prací, které odůvodňují, aby zaměstnání, v nichž se tyto práce vykonávají, byla zařazena do I. nebo II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení – poznámka Nejvyššího správního soudu).

[23] Tento model pracovních kategorií převzala i následná právní úprava v zákoně č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení (§ 12 tohoto zákona), a v nařízení vlády č. 136/1975 Sb., o zařazování zaměstnání do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení. Pracovní kategorie pak byly zachovány i po přechodu na novou právní úpravu sociálního zabezpečení s účinností od 1. 10. 1988 (zákon o sociálním zabezpečení a nařízení vlády č. 117/1988 Sb.). Doba zaměstnání v preferovaných pracovních kategoriích měla vliv na stanovení podmínek vzniku nároku na důchod (nižší důchodový věk) i na výši důchodu (zvýšení základní výměry důchodu).

[24] Podle ustanovení § 21 odst. 1 písm. d) zákona o sociálním zabezpečení, *„[o]bčan má nárok na starobní důchod, jestliže byl zaměstnán nejméně 25 roků a dosáhl věku aspoň 58 let, byl-li zaměstnán nejméně 20 roků v zaměstnání uvedeném v § 14 odst. 2 písm. i) až l). V těchto ustanoveních byly rámcově uvedeny některé druhy prací v hornictví, chemickém průmyslu a správě kanalizací, které byly zařazeny do I. pracovní kategorie.*

[25] Systém pracovních kategorií byl zrušen až zákonem č. 235/1992 Sb., o zrušení pracovních kategorií a o některých dalších změnách v sociálním zabezpečení, účinným od 1. 6. 1992. Na základě novelizace § 174 a § 175 zákona o sociálním zabezpečení byl vytvořen přechodný mechanismus, podle nějž se zohledňovaly nároky spojené s výkonem zaměstnání v I. a II. pracovní kategorii při rozhodování o důchodech i nadále. Nová úprava důchodového systému po 1. 1. 1996 (po nabytí účinnosti zákona o důchodovém pojištění) reagovala na dřívější existenci pracovních kategorií a z nich plynoucích odlišných podmínek pro vznik nároku na starobní důchod a jeho výši mimo jiné v § 74 zákona o důchodovém pojištění. Podle něj *„[n]ároky na snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle předpisů platných před 1. lednem 1996 po odpracování stanovené doby zaměstnání v I. pracovní kategorii nebo v I. (II.) kategorii funkcí zůstávají zachovány do 31. prosince 2018. Snížená věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod se přitom považuje pro účely tohoto zákona za důchodový věk.“*

[26] Stěžovatel v právé posuzované věci namítal, že mu měla být započtena v I. pracovní kategorii i doba učebního poměru v letech 1971 – 1974, neboť platná právní úprava stanovila, že příprava na budoucí povolání má být pro účely důchodového pojištění zařazena do příslušné kategorie. Pokud by tomu tak skutečně bylo, má stěžovatel za to, že

dosáhl požadované doby 20 let práce v zaměstnání zařazeném do pracovní kategorie I.B a vznikl by mu nárok na starobní důchod v 58 letech, tedy již ke dni 14. 3. 2014.

[27] Konkrétně stěžovatel uváděl, že poté, co byli učni převedeni z dolu Hlubina do Báňských strojíren, n. p. (dále též „BASTRO“), došlo k tomu, že mu od 1. 1. 1973 byla nesprávně hodnocena doba učení jen ve III. pracovní kategorii, neboť BASTRO nemělo pracoviště zařazená do preferovaných pracovních kategorií a tak ani nezohlednilo skutečnost, že učni učící se pro koksovny vykonávali nadále učební praxi na jejích pracovištích, která byla zařazena v preferované pracovní kategorii. Stěžovatel poukázal zejména na to, že doba učení mu za první ročník a první polovinu druhého ročníku byla vykazována ve II. preferované pracovní kategorii; ta přitom v roce 1985 administrativní změnou zpětně přešla do I. preferované pracovní kategorie.

[28] Podle § 14 odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení se „[z]aměstnání (...) zařazují pro účely důchodového zabezpečení podle druhů vykonávaných prací do tří pracovních kategorií.“ Podle odst. 2 téhož ustanovení se „[d]o I. pracovní kategorie (...) zařazují zaměstnání, v nichž se vykonávají soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně práce rizikové, při kterých dochází k častým a trvalým poruchám zdraví pracujících působením škodlivých fyzikálních a chemických vlivů, (...)“ a podle odst. 3 citovaného ustanovení se „[d]o II. pracovní kategorie (...) zařazují zaměstnání, v nichž se vykonávají soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně práce, při kterých jsou pracující (...).“ (zvýrazněno nyní Nejvyšším správním soudem)

[29] Podle § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. se „[d]oba studia žáka středního odborného učiliště připravovaného pro zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie (...) započítává jako doba zaměstnání této pracovní kategorie, jestliže se praktické vyučování provádí pravidelně na pracovištích nebo v provozech, kde se vykonávají zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie. Jde-li o zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, započítává se takto doba studia od počátku školního roku, v němž se žák podle učebního plánu pravidelně připravuje na budoucí povolání na pracovištích v podzemí.“ (zvýrazněno Nejvyšším správním soudem).

[30] V právě posuzované věci není mezi účastníky sporu o tom, že se stěžovatel vyučil v tříletém učebním oboru provozní zámečnick na Odborném učilišti Báňských strojíren n. p.; doba jeho učení trvala od 1. 9. 1971 do 14. 7. 1974. Rovněž je nesporné, že ve stěžovatelově evidenčním listu o době zaměstnání a výdělku je za rok 1971 vykázáno ve II. pracovní kategorii 122 dnů, za rok 1972 366 dnů a za roky 1973 a 1974 (než stěžovatel nastoupil do pracovního poměru) nebyl v preferované pracovní kategorii vykázán ani jeden den.

[31] Žalovaná ve správním řízení k námitce stěžovatele, že jako doba výkonu práce v preferované pracovní kategorii měla být pro účely důchodového pojištění započtena rovněž celá doba jeho učení, provedla dodatečné šetření ve snaze získat konkrétnější informace k formě a způsobu výkonu učňovské praxe. Bývalý stěžovatelův zaměstnavatel, OKK Koksovny, a.s., k dotazu žalované potvrdil, že stěžovatel se pro jejich podnik učil a absolvoval odborný výcvik v koksovně Karolina. Uvedl rovněž, že ne všechna pracoviště a provozy Ostravsko-karvinských koksoven, kde učni vykonávali odborný výcvik, byla

pokračování

zařazena do I.B kategorie, přičemž praxe učňů probíhala převážně v dílnách, které nebyly zařazeny do I.B kategorie. Pro započtení doby učení do I.B kategorie je nutné pravidelné provádění výcviku učně na pracovištích nebo v provozech, kde se vykonává zaměstnání I. preferované pracovní kategorie. Jelikož zde učni nesplnili podmínku pravidelně prováděného odborného výcviku na takových pracovištích nebo v takových provozech, nelze jim dobu učení pro účely důchodového pojištění započítat.

[32] Žalovaná v napadeném rozhodnutí s ohledem na uvedené vyjádření OKK Koksovný, a.s. uzavřela, že jeho obsah není v rozporu s obsahem evidenčních listů o době zaměstnání a výdělku stěžovatele za období let 1971 a 1974, kde není činnost odpovídající preferované pracovní kategorii vyznačena.

[33] Krajský soud v Ostravě na základě stěžovatelova vyjádření a z výpovědi svědkyně M. V. a z listinných důkazů dospěl k závěru, že doba stěžovatelova učení od 1. 9. 1971 do 30. 6. 1972 neměla být zařazena v žádné z preferovaných pracovní kategorií; v evidenčním listě o době zaměstnání a výdělku stěžovatele je přitom vykázána v rámci II. pracovní kategorie a rovněž žalovaná ji tak eviduje.

[34] Uvedenou úvahu vyslovil na základě výkladu dotčených právních norem, tedy § 14 zákona o sociálním zabezpečení a § 3 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. (viz výše odst. [28] a [29]). Uvedl, že *„[z]ařazení do I. nebo II. pracovní kategorie bylo možno jen v případě, že pracovní činnost byla vykonávána soustavně a v průběhu měsíce převážně na pracovištích zařazených do preferované kategorie, tak jak je stanoveno v § 14 zákona č. 100/1988 Sb. I když v ust. § 3 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. je pro potřeby posouzení hodnocení činnosti v preferované pracovní kategorii pro kategorii učňů vyžadována pravidelnost praktického vyučování na pracovištích v preferovaných pracovních kategoriích, nelze „pravidelnost“ hodnotit samostatně bez vztahu oné časové převahy. Učeň I. ročníku, u kterého časově odborný výcvik nepřevažoval nad teoretickou výukou, nemohl v žádném případě dosáhnout časové převahy, což konec konců sám žalobce ve své výpovědi uvedl, že „učni, zvlášť v druhé polovině roku, už chodili do provozu“. Při respektování zásady „lex superior derogat inferiori“ (právní norma obsažená v předpisu vyšší právní síly má přednost před normou obsaženou v předpisu nižší právní síly, tzn. v tomto případě zákon má přednost před nařízením vlády), nelze pravidelnost uvedenou v nařízení vlády nadřadit nad časovou převahou vyjádřenou v zákoně. Při úvaze, že je zcela dostačující jen pravidelnost, pak ab absurdo, konal-li by se praktický výcvik např. jen dvě hodiny týdně, ale pravidelně každý týden, pak by i toto muselo být hodnotitelné v preferované pracovní kategorii. Dle směrnice ministerstva školství (viz odstavec 13 tohoto rozsudku) až ve druhém a zejména třetím ročníku počet hodin odborného výcviku převažoval nad výukou odborných a všeobecných předmětů.*

[35] Dle soudu by bylo možno v preferované pracovní kategorii hodnotit nejdříve dobu učebního poměru od 1. 9. 1972. Žalovaná žalobci eviduje celkem v preferované kategorii I.B a II. pracovní kategorii 7.234 dnů, z toho ve II. pracovní kategorii 488 dní v době učebního oboru a 214 dní v r. 1986; v I.B pracovní kategorii má započteno 6 532 dnů. Pro získání 20 let v I.B pracovní kategorii, což představuje 7.300 dnů, žalobce potřebuje zhodnocení v I.B pracovní kategorii 768 dnů v době učebního poměru. Učební poměr trval od 1. 9. 1971 do 9. 7. 1974 (dle odborného učiliště BASTRO), resp. do 30. 4. 1974, neboť od 1. 5. 1974 již má hodnoceno v I.B pracovní kategorii, což představuje 942 dní (od 1. 9. 1971 do 30. 4. 1974). Vzhledem k názoru

soudu, že žalobci nelze hodnotit v jakékoliv preferované pracovní kategorii I. ročník učebního poměru, pak snížením 942 dní o 365 dní za první ročník (včetně dvou měsíců prázdnin po ukončení I. ročníku), žalobce by teoreticky mohl získat v preferované pracovní kategorii 607 dní, což mu nestačí k dosažení 7.300 dnů. Soud touto úvahou nepřekročil rámec žalobního bodu, jestliže neuznal vykázanou dobu ve II. pracovní kategorii za období od 1. 9. 1971 do 31. 12. 1972, neboť jestliže žalobce namítal nesprávné hodnocení doby učebního oboru v preferované kategorii, pak soud byl oprávněn se dobou učebního oboru zabývat v plné šíři, tedy i v neprospěch žalobce.“

[36] Nejvyšší správní soud se s uvedeným posouzením krajského soudu neztotožňuje. Nesouhlasí totiž se závěrem, že i přesto, že byla v § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. pro potřeby posouzení činnosti v preferované pracovní kategorii pro skupinu učňů vyžadována pravidelnost praktického vyučování na pracovištích v preferovaných pracovních kategoriích, nelze požadavek na „pravidelnost“ hodnotit samostatně bez vztahu k oné časové převaze praktické výuky, vyplývající z § 14 zákona o sociálním zabezpečení. Tato souvislost nemá podle kasačního soudu oporu v zákoně a nelze ji dovodit ani pomocí zásady „*lex superior derogat legi inferiori*“, jak učinil krajský soud.

[37] Právě uvedená zásada je použitelná tehdy, dochází-li ke konkurenci více právních norem různé právní síly dopadajících na tutéž či velmi podobnou skutkovou situaci. Tak tomu však v právě posuzovaném případě není. Ustanovení § 14 zákona o sociálním zabezpečení a § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. upravovaly dvě odlišné, i když úzce propojené problematiky. Ustanovení § 14 zákona o sociálním zabezpečení zakotvovalo podmínky, jejíž splnění bylo nutné k tomu, aby bylo možné určité zaměstnání zařadit pro účely důchodového zabezpečení do I. (II.) pracovní kategorie; a to pokud při něm byly vykonávány konkrétně vymezené práce „*soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně*“.

[38] Ustanovení § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. naproti tomu stanoví, kdy se doba studia učně středního odborného učiliště připravovaného pro zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie započítává jako doba zaměstnání této pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení. Je tomu tak tehdy, „*jestliže se praktické vyučování provádí pravidelně na pracovištích nebo v provozech, kde se vykonávají zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie*.“ Nejvyšší správní soud má za to, že z citované právní úpravy nevyplývá úmysl zákonodárce započíst dobu studia učně připravovaného pro zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie jako dobu zaměstnání této pracovní kategorie až tehdy, pokud by jeho odborný výcvik prováděný pravidelně na pracovištích nebo v provozech, kde se vykonávají zaměstnání I. (II.) z hlediska počtu hodin (časově) převažoval nad teoretickou výukou odborných a všeobecných předmětů. Je zde totiž vyjádřen pouze požadavek na pravidelnost tohoto praktického vyučování v rámci studia.

[39] Předestřený a krajským soudem provedený výklad aplikovaných ustanovení platné právní úpravy považuje Nejvyšší správní soud za nepřiměřeně a též neodůvodněně zužující. Takový výklad nemůže obstát, neboť ve své podstatě pro dobu učení jako dobu zaměstnání zakládá další, v dotčených právních předpisech však neobsaženou, „podmínku“. Jednoznačné znění § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. přitom není

pokračování

v konkurenci s § 14 zákona o sociálním zabezpečení, uvedená ustanovení se doplňují, resp. na sebe navazují.

[40] Z § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. je možno podle Nejvyššího správního soudu dovodit dvě podmínky, které bylo nutné splnit, aby mohla být doba učení žáka středního odborného učiliště připravovaného pro zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie započítána jako doba zaměstnání této pracovní kategorie, a to zaprvé, pravidelnost praktického vyučování, a dále jeho provádění na pracovištích nebo v provozech, kde se vykonávají zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie.

[41] Z napadeného rozsudku je zjevné, že krajský soud neshledal v právě posuzované věci naplnění ani první z uvedených podmínek. Vycházel z toho, že podmínku pravidelnosti praktického vyučování nelze hodnotit samostatně bez vztahu k časové převaze praktického odborného výcviku nad teoretickou výukou. Není-li tato převaha praktické činnosti po určitou dobu studia dána, nelze tuto dobu započíst jako dobu studia na středním odborném pro účely důchodového pojištění.

[42] Nadto (nad rámec úvah žalovaného a v neprospěch stěžovatele) krajský soud dovodil, že stěžovateli nelze hodnotit v jakékoliv preferované pracovní kategorii celý I. ročník učební poměru; již proto stěžovatel nemůže dosáhnout požadovaného počtu dnů vykázaných v preferované pracovní kategorii a nelze mu proto přiznat starobní důchod k datu dosažení 58 let věku, jak ve své první žádosti požadoval. S odkazem na tuto úvahu krajský soud považoval za nadbytečné provádět další dokazování za účelem zjištění rozsahu výkonu odborné praxe na jednotlivých pracovištích, tedy zabývat se tím, zda byla naplněna i druhá z výše uvedených podmínek, totiž že se praktické vyučování uskutečňovalo na pracovištích nebo v provozech, kde se vykonávají zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie.

[43] Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů nesouhlasí s právním posouzením posouzením, které krajský soud přijal. Přisvědčil proto stěžovateli, který v kasační stížnosti namítal nezákonnost napadeného rozsudku spočívající v nesprávném posouzení právní otázky krajským soudem (§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.).

[44] V dalším řízení proto krajský soud opětovně posoudí, za stěžovatel naplnil výše vymezené podmínky vyplývající z § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. potřebné k tomu, aby mohla být doba studia žáka středního odborného učiliště připravovaného pro zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie započítána jako doba zaměstnání této pracovní kategorie. Znovu tedy posoudí, zda stěžovatel splnil podmínku pravidelnosti praktického vyučování v průběhu doby jeho studia, a bude-li splněna, bude se dále věnovat posouzení, zda byla naplněna i druhá z uvedených podmínek, a to, že se tento pravidelný praktický odborný výcvik prováděl na pracovištích nebo v provozech, kde se vykonávají zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie. Uvedené totiž dosud nebylo postaveno najisto. Teprve poté lze znovu uvážit o obou žalobách, jejichž stěžejní námitkou bylo shodně tvrzení o nezapočtení doby studia jako doby zaměstnání pro účely důchodového pojištění.

[45] Nejvyšší správní soud k tomu již nyní uvádí, že jednoznačný závěr, který k oné druhé podmínce (jako nesplněné) přijal žalovaný, je předčasný. Vyjádření společnosti

OKK-Koksovny a.s. ze dne 19. 3. 2015 k této otázce je totiž obecné, aniž by z něj vyplývalo, že se vztahuje výslovně k druhu činnosti, pro kterou stěžovatel navštěvoval střední odborné učiliště a vykonával i odbornou praxi.

VI.

[46] Na základě výše uvedeného Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou, proto napadený rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 věta první s. ř. s.). V něm je krajský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

[47] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. dubna 2019

Mgr. Aleš Roztočil
předseda senátu